

זיכרון ושכחה שיעור 2 – 'הלכה זו שמעתי ושכחתי'

ד"ר תהילה אליצור

1. משנה מסכת עדויות

פרק א

א. שמאי אומר, כל הנשנים דין שענתן. והלל אומר, מפקידה לפקידה, אפלו לימים הרבה. והכמים אומרים, לא כדברי זה ולא כדברי זה...

ב. שמאי אומר, מקב לחלה. והלל אומר, מקבים. והכמים אומרים, לא כדברי זה ולא כדברי זה..

ג. הלל אומר, מלא הין מום שאובין פוסלין את המקנה, אלא שאדם תיב לומר בלשון רבו. ושמאי אומר,

תשעה קבין. והכמים אומרים, לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא עד שפאו שני גרדיים משער האשפות

שבירושלים והעידו משום שמעיה ואבטליון, שלשת לגין מום שאובין פוסלין את המקנה, וקימו חכמים את

דבריהם

ד. ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלה, ללמוד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו, שהרי

אבות העולם לא עמדו על דבריהם

תוספתא מסכת עדויות (צוקרמאנדל) פרק א הלכה א

משנכנסו חכמים בכרם ביבנה אמרו, עתידה שעה שיהא אדם מבקש דבר מדברי תורה ואינו מוציא מדברי סופרים ואינו

מוציא שני' לכן הנה ימים באים נאם י"י והשלחתי רעב לארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע דברי י"י ונעו

מים ועד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר י"י ולא ימצאו' דבר י"י זו נבואה, דבר י"י זה הקץ, דבר י"י שלא

יהא דבר מדברי תורה דומה לחבירו. אמרו נתחיל מהילל ומשמאי: שמאי אומ' מקב חלה והילל אומ' מקבים וחכמ' אומ'

לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחצה חייב בחלה ...

פרק ב'

א. רבי חנינא סגן הכהנים העיד ארבעה דברים. מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרף את הבשר שנטמא בולד הטמאה עם הבשר שנטמא באב הטמאה, אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאתו. ..

ג. אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלים, והיה בו זמן אחד והיה מלוח לכל בני הכפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים, ובא מעשה לפני חכמים והתירו. לפי דרכך אתה למד, שהאשה פותכת את גטה והאיש פותח את שוכרו, שאין קיום הנט אלא בהותמו. ועל מחט שנמצאת בבשר, שהספין והידים טהורות, והבשר טמא. ואם נמצאת בפֶּרֶשׁ, הכל טהור:

פרק ו'

א. רבי יהודה בן בבא העיד המשה דברים. שמואנים את הקטנות, ושמיאין את האשה על פי עד אחד, ושנסקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש, ועל תינו בן ארבעים יום שנתנסף על גב המזבת, ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות:

2. על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות

ירושלמי ברכות פרק ד הלכה א

משנה: תפילת השחר עד חצות. רבי יהודה אומר עד ארבע שעות. תפילת המנחה עד הערב. רבי יהודה אומר עד פלג המנחה. תפילת הערב אין לה קבע. ושל מוספין כל היום.

גמי...מאיכן למדו ג תפילות. רבי שמואל בר נחמני אמר כנגד ג פעמים שהיום משתנה על הקריות...רבי יהושע בן לוי אומר תפילות מאבות למדום. ...ורבנן אמרו תפילות מתמידין גמרו.

מדברי תורה למד רבי יהודה. דתני רבי ישמעאל וחס השמש ונמם בארבע שעות...

אי מעדות למד רבי יודה דמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: בימי מלכות יון היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני טללים. פעם אחת שילשלו להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים. באותה שעה האיר הקדוש ברוך הוא עיניהם ומצאו שני טללים מבוקרים בלשכת הפלאים. על אותה שעה העיד רבי יהודה בר אבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות.

בבלי ברכות כו ע"א – כז ע"א

מתני' תפילת השחר עד חצות. רבי יהודה אומר: עד ארבע שעות. ...

4. סיפור התמונות הלל הזקן לנשיא

לימוד בחברותא: עקבו אחי תימת הזיכרון הסיפור. כוחו וחולשתו. שמו לא לזיכור
הצרכוני בין הלל לפני בתירה, וכיצד הוא נקשר לעאלת הזכרון. מה צמדת מספר
הסיפור בוויכוח? [מפאת הזמן דלדל על הקטעים באותיות קטנות]

ירושלמי פסחים פרק ו הלכה א

משנה: אילו דברים בפסח דוחין את השבת שחייבתו וזריקת דמו ומיהוי קרביו והקטור חלקיו. אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין. הרבבו והבאתו מחוץ לתחום והתיכת ובלתו אינן דוחין. רבי אליעזר אומר דוחין:

הלכה: אילו דברים בפסח כול'. זו הלכה נעלמה מוקני בתירה. פעם אחת הל ארבעה עשר להיות בשבת. ולא היו יודעין אם פסח דוחה את השבת אם לאו.

אמרו: יש באן בבלי אחד והלל שמו. ששימש את שמעיה ואבטליון. יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. איפשר שיש ממונו תוחלת. שלחו וקראו לו.

אמרו לו: שמעת מימיה בשחל ארבעה עשרה להיות בשבת אם דוחה את השבת אם לאו?

אמר להן: וכי אין לנו אלא פסח אחד בלבד דוחה את השבת בכל שנה. והלא כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה. אית תנני תני. מאה. אית תנני תני. שלש מאות. מאן דאמר. מאה. תמידין. מאן דאמר. מאתים.

תמידין ומוספי שבתות. מאן דאמר. שלש מאות. תמידין ומוספי שבתות שלומים טובים ושלראשי חדשים ושלמועדות. אמרו לו: כבד אמרנו שיש ממונו תוחלת.

התחיל דורש להן מהקל ומקל וחומר ומגזירה שונה. מהקל. הואיל ותמיד קרבן ציבור ופסח קרבן ציבור. מה תמיד קרבן ציבור ודוחה [שבת]. אף פסח קרבן ציבור דוחה את השבת. מקל וחומר. מה אם תמיד שאין חייבין על עשייתו כרת דוחה את השבת.

פסח שחייבין על עשייתו כרת אינו דין שידחה את השבת. מגזירה שונה. נאמר בתמיד במועדו ונאמר בפסח במועדו: מה תמיד שנאמר שנאמר בו במועדו דוחה את השבת. אף פסח שנאמר בו במועדו דוחה את השבת. אמרו לו: כבד אמרנו אם יש תוחלת

מבבלי. הקיש שאמרת יש לו תשובה. לא אם אמרת בתמיד שכן יש לו קיצבה. תאמר בפסח שאין לו קיצבה. קל וחומר שאמרת יש לו תשובה. לא אם אמרת בתמיד שהוא קדשי קדשים. תאמר בפסח שהוא קדשים קלים. גזירה שונה שאמרת.

שאינ אדם דן גזירה שונה מעצמו...

...אף על פי שהיה יושב ודורש להן בלתיים לא קיבלו ממונו. עד שאמר להן: יבוא עלי בן שמעיה משמעיה ואבטליון. ביון ששמעו ממונו בן עמדו ומינו אותו נשיא עליהן.

ביון שמינו אותו נשיא עליהן התחיל מקנתרן בדברים ואומר: מי גרם לכם לצרף לבבלי הזה, לא על שלא שימושתם לשני גדולי עולם לשמעיה ואבטליון שהיו יושבין אצלכם?

ביוזם שנקנתרן בדברים נעלמה הלכה מפנינו. אמרו לו: מה לעשות לעם ולא הביאו סביניהן? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אלא הניחו לישראל אם אינן נביאים בני נביאים הן. מיד פלמי שהיה פסחו מלה היה תוחבה בגיזתו. גדי היה קושרו בין קרניו. נמצאו פסחיהן מביאין סביניהן עמהן. ביוזם שראה את המעשה נזכר את התלכה. אמר. כך שמעתי מפי שמעיה ואבטליון.

רבי זעירה בשם רבי אלעזר. כליתורה שאין לה בית אב אינה תורה. תמן פנינו. רכב עליה. נשען עליה. נתלה בזנבה. עבר בה את הנדר. קיפל עליה את המוסירה. נתן מליתו עליה. פסולה. ואכל קושרה במוסרה. עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק. פרס מליתו עליה מפני הזבובין. בשרה. זה הכלל. כל שהוא לצרפה בשרה. לצרף אחר פסולה: תדא ילפה מן הדיא. תדא ילפה מן הדיא. שאם תלה בה סבין לשוחטה בשירה. ומהיא ילפה מן הדיא. שפליעבודה שהיא לשם קדשים אינה עבודה. ויתירו להן על ידי הולתה. אלא כרבי אפי. ואפילו תימר כרבי סימון. בשם שנעלמה זו כד נעלמה זו. **אמר רבי אבון. והלא [אין] איפשר לשני שבועות שלא חל ארבעה עשר להיות בשבת.** ולמה נעלמה הלכה מהן. כדי ליתן גדולה להלל. אמר רבי מנא. אנא שמעית מרבי יודן ומן פלירבנין. מפני מה נוהגין בבית דין שלמטון בכבוד. שלא ירבו מחלוקת בישראל. **שלשה הניחו בתרן בעולם הזה וירשו חיי העולם הבא.** ואילו הן. יונתן בן שאול. ואלעזר בן עזריה. וקני בתירה. ....

על שלשה דברים עלה הלל מבבל. טהור הוא. יכול ופטר וילך לו. תלמוד לומר וטהרו חכמו. אי וטהרו חכמו יכול אם אמר חכמו על טהור וטהור הוא טהור. תלמוד לומר וטהרו חכמו: כל זה עלה הלל מבבל. פתוב אחד אומר וזבחה פסח לי אלהיך צאן ובקר' וכתוב אחד אומר 'מזבחה שנים ומזבחה תקחו' היא כיצד? – צאן לפסח, וצאן ובקר לחגיגה. פתוב אחד אומר 'ששת ימים תאכל מצות' וכתוב אחד אומר 'שבעת ימים מצות תאכלו' היא כיצד? ששה מן החדש ושבעה מן הישן. **ודרש והספיק ועלה וקיבל הלכה**

בבלי פסחים מה: – סו:

אם יש זמן הוולחנות הסיפור כפלי ולצאת המספר כאן.

מתני' אלו דברים בפסח דוחין את השבת: ...

גמ' תנו רבנן: הלכה זו נתעלמה מבני בתירה. פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו? אמרו להם: אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הפבלי שמו, ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון, ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. שלחו וקראו לו, אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו? אמר להם:

וכי פסח אֶחָד יֵשׁ לָנוּ בַשָּׁנָה שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת? וְהֲלֹא הִרְבֵּה יוֹתֵר מִמֵּאֲתַיִם פְּסָחִים יֵשׁ לָנוּ בַשָּׁנָה שְׁדוּחִין אֶת הַשַּׁבָּת .

אָמְרוּ לוֹ: מִזֵּינָן לָךְ? אָמַר לָהֶם: נֹאמַר "מוֹעֵדוֹ" בַּפֶּסַח, וְנֹאמַר "מוֹעֵדוֹ" בַּתְּמִיד: מָה "מוֹעֵדוֹ" הָאֲמוֹר בַּתְּמִיד דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אַף "מוֹעֵדוֹ" הָאֲמוֹר בַּפֶּסַח דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת . וְעוֹד, קַל וְחוֹמֵר הוּא: וּמָה תְּמִיד שְׂאִין עֲנוּשׁ כֶּרֶת דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, פֶּסַח שְׁעֲנוּשׁ כֶּרֶת — אֵינּוּ דִין שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת .

מִיָּד הוֹשִׁיבוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ, וּמִיִּזְנוּהוּ נְשִׂיא עֲלֵיהֶם, וְהָיָה דוֹרֵשׁ כָּל הַיּוֹם כּוֹלּוֹ בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח. הִתְהַיֵּל מְקַנְטָרֵן בְּדָבָרִים. אָמַר לָהֶן: מִי גָרַם לָכֶם שְׂאֵעָלָה מִבְּבֶל וְאֶהְיֶה נְשִׂיא עֲלֵיכֶם — עֲצָלוֹת שְׁהִיתֶה בְּכֶם, שְׂלֵא שְׂמוֹשְׁתֶּם שְׂנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר, שְׂמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן .

אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי, שָׁכַח וְלֹא תֵּבִיא סִבִּין מֵעֶרֶב שַׁבָּת, מַהוּ? אָמַר לָהֶן: הִלְכָה זֹו שְׂמַעְיָה וְשָׁכַחְתִּי, אֲלֵא תִנַּח לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל, אִם אֵין נְבִיאִים הֵן — בְּנֵי נְבִיאִים הֵן . לְמַחֵר, מִי שְׂפָסְחוּ טָלָה — תּוֹחֲבוּ בְּצַמְרוֹ, מִי שְׂפָסְחוּ גְדֵי — תּוֹחֲבוּ בֵּין קַרְנָיו. רָאָה מַעֲשֵׂה וְנִזְכַּר הִלְכָה, וְאָמַר: כֹּד מְקוֹבְלָנִי מִפִּי שְׂמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן .

5. מה עושים עם צרת הבת

תלמוד ירושלמי יבמות א:ו

משנה: [נמצאת גם במסכת עדיות ד:ח] בית שמאי מתירין הצרות לאחים. ובית הלל אוסרין. הללו בית שמאי פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין. גתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין. אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי. בלתיטהרות והטומאות שהיו אילו מטהרין ואילו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אילו על גבי אילו.

גמ': בית שמאי מתירין את הצרות לאחין, כול'

..אמר רבי יוחנן בן גוריון. ראה היאך הלכה זו רוחת בישראל. אם לקיים דברי בית שמאי הולך ממזר מדברי בית הלל. אם לקיים דברי בית הלל הולך ממזר מדברי בית שמאי. בואו ונתקן שיהיו הצרות הולצות ולא מתייבמות. תני. לא הספיקו להתקין עד שנמרפה השעה. אמר רבן שמעון בן גמליאל. ואם בן מה נעשה לצרות הראשונות שנשא. אמר רבי לעזר. אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות מודין היו שאין הולך ממזר. שאין ממזר אלא מאשה שהיא אסורה עליו איסור ערוה וחיובין עליה כרת. אמר רבי טרפון. תאב אני שיהא לי צרת הבת שאשיאה לכהונה. שאלו את רבי יהושע. בני צרת הבת מה הן. אמר להן. הרי אתם מכניסין את ראשי בין שני החרים הגבוהים בין דברי בית שמאי ובין דברי בית הלל בשביל שיריצו את מוחי. **אבל מעיד אני על משפחת בית ענבויי מבית צבועים ועל משפחת בית נקופי מבית קושש שהיו בני צרות, והיו בני בניהם בתנים גדולים עומדין ומקריבין על גבי המזבח.**

רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי. מעשה שנכנסו זקנים אצל רבי דוסא בן הרפניס לשאול לו על צרת הבת. אמרו לו. אתה הוא שאת מתיר בצרות. אמר לון. מה שמעתון. דוסא בן הרפניס. אמרו לו בן הרפניס. אמר לון יונתן אחי הוה בכור שטן הוה ומתלמידי בית שמאי. היוהרו מפני. שלש מאות תשובות יש לו על צרת הבת. אזלון לגביה. שלח וכתב ליה. היוהר שחכמי ישראל נכנסין אצלך. עלון ויתב להן קומי. הוה מסביר להון ולא סבירין. מיסבר להון ולא סבירין. שריין מתנמנמין. אמר להן. מה אתון מתנמנמין. שרי מישידי עליהון צרירין. ואית דמריין. בחד תרע עלון ובתלתא נפקין. שלח אמר ליה. מה שלחת לי בני נש בעו מילף. ואמרת לי. אינין חכמי ישראל. אתו לגביה אמרון ליה. את מה את אמר. **אמר להן. על המדוכה הזאת ישב חגי הנביא והעיד שלשה דברים. על צרת הבת שתינשא לכהונה. ועל עמון ומואב שהן מעשרין מעשר עני בשביעית. ועל גירי תדמור שהן כשירין לבוא בקהל. תלון עיניי דניחמי לחכמי ישראל. ראה את רבי יהושע. וקרא עליו את מי יורה דיעה. ובור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הנבט בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה. את רבי עקיבה. וקרא עליו כפירים רשו ורעבו. מכירו אני שאדם גיבור בתורה הוא. ראה את רבי לעזר בן עזריה. וקרא עליו**

נָעַר הָיִיתִי וְגַם זָקְנָתִי. מִכִּירוֹ אָנִי שְׁחֹא דוֹר עֲשִׂירֵי לְעֹזְרָא. וְעִינָיו דְּמִינָן לְדִידֵיהּ. אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָה דְּצִיפּוֹרִין. אַף רַבִּי טְרַפּוֹן הָיָה עֹמֵהֶן וְקָרָא עָלָיו הֲדָא דְרַבִּי לְעֹזֵר בֶּן עֲזַרְיָה.

6. ספרי במדבר פרישת בהעלותך פיסקא עה

הכהנים, בין תמימים בין בעלי מומים דברי ר' טרפון. ר' עקיבא אומ' תמימים ולא בעלי מומים, נאמר כאן 'כהנים' ונאמר להלן 'כהנים'; מה כהנים האמורים להלן תמימים ולא בעלי מומין, אף כהנים האמורים כאן תמימים ולא בעלי מומין.

אמר לו רבי טרפון: עד מתי מגבב ומביא עלינו עקיבא? איני יכול לסבול! אקפח את בניי אם לא ראיתי שמעון

אחי אימא שהיה חגר ברנלו אחת שהיה עומד ומריע בחצוצרות!

אמר לו: הין רבי, שמא בהקהל ראית, שבעלי מומין כשרין בהקהל וביום הכיפורים וביובל?

אמר לו: העבודה שלא בידיתה. אשריך אברהם אבינו שיצא מחלצ'ך עקיבא. טרפון ראה ושכת, עקיבא

דורש מעצמו ומסכים להלכה, הא כל הפורש ממך כפורש מחיו.

